

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Tutuklama ve Ruh Sağlığı

Şubat 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Tutuklama ve Ruh Sağlığı

Ayrıca, "[Tutuklama şartları ve hükümlülere muamele](#)" ve "[Tutuklu/hükümlülerin sağlık hakları](#)" ile ilgili tematik bilgi notlarına bakınız.

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi birçok kez, hasta bir kişinin tutuklanmasının ([Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'nin](#) (İnsan hakları hakkında, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyi yasaklayan) 3. maddesi kapsamında tartışma maddeleri yaratabileceği kanaatindedir ... ve uygun tıbbi tedavinin yokluğu bu hükme aykırı tedavi anlamına gelebilir... Özellikle, akıl hastalarına ilişkin davalarda tutukluluğun belirli koşullarının 3. madde standartlarına aykırı olup olmadığını değerlendirirken, söz konusu kişilerin belirli bir tedavinin onları ne şekilde etkilediği hakkında tutarlı bir şekilde şikayette bulunabilme veya hiçbir şekilde şikayette bulunamama konusundaki hassasiyetleri ve yetersizlikleri göz önünde bulundurmalıdır...

... Başvuranın sağlığıyla tutuklu bulunmasının uyumuna ilişkin göz önünde bulundurulması gereken üç temel unsur vardır: (a) tutuklunun sağlık durumu, (b) tutukluluk sırasında sağlanan tıbbi yardım ve tedavinin yeterliliği ve (c) başvuranın sağlık durumu göz önünde tutularak sürdürülen tutukluluk tedbirinin uygunluğu...”([Sławomir Musiał / Polonya](#), 20 Ocak 2009 tarihli karar, §§ 87-88).

[Aerts / Belçika](#)

30 Temmuz 1998

Başvuran yapmış olduğu saldırı neticesinde mağdurunu, çekiçle saldırmış olduğu eski eşi, sağlık bakımından çalışamayacak hale getirmekten 1992 yılının Kasım ayında yakalanmıştır. Başvuran, özellikle psikiyatrik tedavi ihtiyacı bulunan kişilerle birlikte nispeten uzun süreyle bulunduğu psikiyatri koğuşundaki tutukluluk koşullarından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme, söz konusu psikiyatri koğuşunda hükümlülerin etkin tedavisine dair genel koşulların olanak sağlamadığına ve yetersiz olduğuna yönelik itiraz edilmediğini gözlemlemiştir. Avrupa İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaların önlenmesi Komitesi (CPT), psikiyatri bölümünde yerleştirilen hastalara verilen bakım standardının etik ve insancıl açıdan biraz kabul edilebilirliğin altına inmiş olduğunu ve orada tutukluluklarının fazlasıyla uzaması, ruh sağlıklarının kötüye gitmesine dair yadsınamaz bir risk taşımaktadır. Somut davada, ancak, başvuranın ruh sağlığının kötüye gittiğine dair bir delil yoktur ve Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girebilmesi için, psikiyatri bölümünde yaşadığı koşullar, başvuranın ruh sağlığı üzerinde böylesine ciddi etkiler bırakacak gibi gözükmemektedir. Gerçekte, ileri derecede zihinsel rahatlığı bulunan bir kişiden, tutukluluğu süresince çekmiş olduğu sıkıntılara dair detaylı ya da tutarlı bir açıklama yapmasını beklemek anlamsızdır. Ancak, başvuranın kaygı durumunun cezaevi koşullarından kaynaklandığı kabul edilmiş ve olanların kendisini nasıl etkilediğini açıklayabilmesine zorlukla imkân verilmiş olsa bile, başvuranın insanlık dışı ve aşağılayıcı olarak nitelendirilebilecek tedaviden çekmiş olduğu sıkıntı kesin olarak belirlenmemiştir.

Romanov / Rusya

20 Ekim 2005

Ruhsal bozukluğu olan başvuran, şiddetli çözülmeli psikopati olarak adlandırılan, özellikle 1 yıl 3 ay 13 gündür tutulmuş olduğu (küçük bir hücrede yaklaşık dört buçuk aydır ve geniş bir hücrede 11 aydır) bir tutukevinin psikiyatri koğuşunda tutukluluğunun uzunluğu ve koşulları hakkında şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın tutukluluk koşullarını, özellikle ciddi düzeyde aşırı kalabalık olması ve bu durumun başvuranın sağlığı üzerinde zarar veren etkisinin tespiti ve başvuranın bu koşullar süresince tutulu kaldığı sürenin uzunluğuyla birlikte düşünüldüğünde aşağılayıcı muamele teşkil ettiğinden Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal** edildiğine karar vermiştir. Başvuranı küçük düşürücü ya da alçaltan artı bir niyet bulgusu yokken, Mahkeme yine de bu tutukluluk

koşullarının başvuranın insanlık onurunu sarsacağı ve başvuranda küçük düşürme ve alçaltma duygularını uyandıracığı kanaatindedir.

Novak / Hırvatistan

14 Haziran 2007

Başvuran, özellikle tutuklu bulunurken kendi psikiyatrik rahatsızlığı olan travma sonrası stres bozukluğuyla ilgili yeterli tedavi alamadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, özellikle başvuranın ruh sağlığının kötüleşmesine yol açan tutukluluk koşullarını ispatlamaya dair herhangi bir belge sunmadığından Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir.

Kucheruk / Ukrayna

6 Eylül 2007

Kronik şizofreni rahatsızlığı olan başvuran, başta hücre hapsinde kelepçelenme ve tutukluluğun, tıbbi tedavinin yetersiz koşulları olmak üzere özellikle tutuklu bulunurken kötü muamele gördüğünden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle zihinsel olarak rahatsız olan başvuranın psikiyatrik bir gerekçelendirme ya da tıbbi tedavi yapılmadan 7 gün süreyle kelepçelenmesini, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele oluşturmuş olarak kabul eder. Ayrıca başvuranın hücre hapsi ve kelepçelenmesi ulusal makamların yeterli tıbbi yardım ve tedaviyi başvurana sağlamadığı izlemine uyandırmıştır.

Dybeku / Arnavutluk

18 Aralık 2007

Kronik paranoid şizofreni rahatsızlığı olan başvuran, 2003 yılında adam öldürme ve yasa dışı patlayıcı madde bulundurmaktan ömür boyu hapis cezasına mahkum edildiğinde, birkaç yıldır çeşitli hastanelerde tedavi olmaktadır. Başvuran, sıradan bir cezaevine konulmuştur. Burada sağlık durumu iyi olan hükümlülerle aynı hücreyi paylaşmış ve sıradan bir hükümlü olarak muamele görmüştür. Başvuranın babası ve avukatı, cezaevi hastane idaresinin uygun tıbbi tedaviyi bildirmediğinden dolayı başvuranın sağlık durumunun kötüye gitmiş olduğundan şikâyetçi olmuşlar ve şikâyetleri reddedilmiştir.

Mahkeme, özellikle başvuranın psikolojik durumunun niteliğinin kendisini ortalama bir hükümlüden daha fazla savunmasız yapmış olduğunu ve tutukluluğunun sıkıntı, ızdırap ve korku duygularını daha kötü bir hale getirebileceğini tespit ederek Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal** edildiğine karar vermiştir. Arnavutluk Hükümeti, başvuranın belirli bir sağlık durumu olmasına rağmen diğer hükümlülere davranıldığı gibi başvurana davranıldığını kabul etmiş, ayrıca hükümlülerin ruhsal rahatsızlıklarına ilişkin Avrupa Konseyi'nin tavsiyelerine uyum sağlamadığını göstermiştir.

Ayrıca, Sözleşme'nin **46. maddesi** kapsamında (kararların bağlayıcılığı ve infazı), Mahkeme Arnavutluğu sağlık durumlarından dolayı özel bakım gerektiren hükümlülere yönelik uygun tutukluluk koşullarının ve özellikle uygun tıbbi tedavinin sağlanmasına dair gerekli tedbirleri acil olarak almaya davet etmiştir.

Rupa / Romanya

16 Aralık 2008

1990 yılından itibaren psikolojik bozuklukları bulunan ve kamu mercilerince ikinci derece psikolojik engelli olarak tescil edilen başvuran özellikle iki kez (sırasıyla, 1998 yılı Ocak ayı ve 1998 yılı Mart ve Haziran ayları arasında) polis karakollarında insanlık dışı ve aşağılayıcı fiziksel koşullarda tutulmuş olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme Sözleşme'nin **3. maddesinin** (aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal** edildiğine karar vermiştir. Başvuranın ocak ayının 28 inden 29 una kadar olan tutukluluğuna gelince, Mahkeme özellikle başvuranın yakalanması ve ardından geceyi, yalnızca metal sıralar bulunan, polis bekleme odasında geçirmiş olmasının, açıkça başvuranla aynı sağlık sorunlarına sahip bir kişinin tutukluluğuna uygun olmadığını ve bu olay üzerine sağlık kontrolünden geçmediğini gözlemlemiştir. Başvuranın hassasiyetini göz önünde bulundurarak, Mahkeme bu tür koşulların kaçınılmaz sonucu olan kaygı halinin şüphesiz başvuranın yakalanmasında yer alan polis memurlarının kendisini koruma görevi verilen kişilerle aynı olmasından dolayı daha kötüye gittiği görüşündedir. Başvuranın 11 marttan 4 hazirana kadar olan başka bir tutukluluğuna gelince, Mahkeme özellikle başvuranın gözaltında tutulmasının ardından kısa süre içerisinde kendilerine açıkça dışa vurmuş olduğu ve kendilerini tehlikeye sokabilecek davranışsal bozukluklarından dolayı, yetkililerin yükümlülük kapsamında başvurunu en kısa zamanda psikolojik durumunun tutukluluğuna uygun olup olmadığına ve hangi tedavi edici önlemlerin alınması gerektiğine dair bir

psikiyatrist tarafından muayene edilmesini sağlamaları gerektiği görüşündedir. Somut davada, Romanya Hükümeti tutukluluğu süresince polis karakolunda başvurana uygulanan kısıtlama tedbirlerinin gerekli olduğunu belirtmemiştir. Başvuranın hassas psikolojik durumu ve kamu ile mahkeme önünde ayağında zincirlerle görüntülediği göz önüne alındığında, uygun tıbbi müdahale yoksunluğundan bu tedavi ayrıca daha kötü hale gelmiştir.

Slawomir Musiał / Polonya

20 Ocak 2009

Erken çocukluk dönemlerinden beri epilepsi rahatsızlığı olan ve yakın zamanda şizofreni ile başka ciddi ruhsal bozuklukları olduğuna dair teşhis konulmuş olan başvuran, özellikle tutukluluğu boyunca sağlanan yetersiz tıbbi bakım ve tedaviden şikâyetçi olmuştur

Mahkeme, başvuranın tutukluluk koşullarının akıl hastalığı hikâyesi olan ve özel tedaviye ihtiyacı olan bir kişi için uygun olmamasının yanı sıra sıradan hükümlüler için bile uygun olmadığı görüşündedir. Özellikle, yetkililer başvuranın tutuklu bulunduğu sürede kendisini uygun bir psikiyatri hastanesinde ya da özel psikiyatri koğuşu olan bir tutukevinde bulundurmamakla, başvuranı gereksiz yere sağlığına yönelik bir riske maruz bırakmışlardır ve bu durum muhtemelen stres ve kaygıyla neticelenmiştir. Yetkililer, ayrıca Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin ciddi şekilde ruh-sağlık problemlerinden rahatsız olan kişilerle ilgili tavsiyelerini¹ dikkate almamıştır. Özetle, yetersiz tıbbi yardım ve başvuranın tutulmuş olduğu uygun olmayan koşullar açık bir biçimde başvuranın sağlığı ve iyilik hali üzerinde kötü etki bırakmıştır. Başvuranın gördüğü tedavi mahiyeti, süresi ve zorluğu nedeniyle, Sözleşme'nin **3. maddesine aykırı bir şekilde** insanlık dışı ve aşağılayıcı olarak nitelendirilmelidir.

Ayrıca, Sözleşme'nin 46. maddesi kapsamında (kararların bağlayıcılığı ve infazı), Polonya tutukevlerinde, aşırı kalabalıklık probleminin ciddiyet ve yapısal mahiyeti ve sonuçta oluşan sağlıkla ve yaşamla ilgili yetersiz koşullar göz önünde tutulursa, Mahkeme özellikle sağlık durumları nedeniyle özel bakım isteyen hükümlülere, uygun cezaevi koşullarını sağlamaya dair gerekli yasal ve idari tedbirlerin hızlı bir şekilde alınmasına karar vermiştir. Davanın kendine özgü koşulları ve Sözleşme'nin 3. maddesinin kısa sürede ihlalini kaldırma ihtiyacı göz önüne alındığında, Mahkeme ayrıca Polonya'nın olabilecek en erken tarihte başvurana

¹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Cezaevinde sağlık bakımının etik ve kurumsal yönleri hakkında R(98)7 sayılı Tavsiye Kararı ve Avrupa Cezaevi Kuralları hakkında 11 Ocak 2006 tarihli Rec (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı

daimi tıbbi denetim ve gerekli psikiyatrik tedavi sağlayabilecek özel bir kuruma geçirilmesini güvence altına almasına dair karar vermiştir.

Raffray Taddei / Fransa

21 Aralık 2010

İştahsızlık ve Munchausen sendromu (bir rahatsızlığı tetikleme ihtiyacı duyulan psikiyatrik bozukluk) dâhil olmak üzere birtakım tıbbi rahatsızlıkları olan başvuran devam eden tutukluluğuna ve sağlık problemine dair uygun tedavi sağlanmamasına yönelik şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, özellikle başvuranın nakledilmiş olduğu kurumda, ulusal merciler tarafından sağlık durumunun gerektirdiği şekilde özel bakım ihtiyacının yeteri kadar dikkate alınmamasını transferleriyle birleştirerek, bu durumun cezanın ertelenmesi talebiyle ilgili olarak uzun süreli belirsizliğe yol açması nedeniyle başvuranın, tutukluluğun ayrılmaz bir parçası olan acının kaçınılmaz düzeyini aşan bir sıkıntıya düşmesine yol açabileceğini düşünerek Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Cocaign / Fransa

3 Kasım 2011

Çeşitli psikiyatrik problemlerden rahatsız olan başvuran silah kullanarak gasp etmeye çalışmaktan 2006 yılında mahkûm edilmiştir. Başvuran, 2007 yılının Ocak ayında hükümlü olan arkadaşının önce göğsünü keserek açmıştır ve ciğerlerinin bir bölümünü yiyerek kendisini öldürmüştür. Cezaevi makamları tarafından yapılan soruşturmanın ardından, başvuran hakkında biri disiplin diğeri cezai olmak üzere 2 grup yargılama açılmıştır. Başvuran, en az yirmi yıl hapis cezasına ve her sekiz yılda bir tedavi görmesine dair bir yükümlülükle otuz yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvuran, ayrıca 45 günlüğüne disiplin hücresinde hapsedilmeye mahkûm edilmiştir. Başvuran özellikle disiplin hücresinde hapsedilmesinin ve devam eden tutukluluğunun kendi psikiyatrik durumu bakımından insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele oluşturduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, başvuranın ceza hücresinde tutulmasının ve bu cezanın infazının Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir biçimde insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele oluşturmasının gerekçesinin yalnızca başvuranın hastalığına bağlanamayacağını değerlendirmiştir. Mahkeme, ayrıca başvurana tutukluluğu esnasında uygun tıbbi denetimin

sağlandığını ve dolayısıyla, başvuranın, tutukluluğun hâlihazırda barındırdığı ızdırab düzeyini aşan düzeyde bir sıkıntıya maruz kalmamış olduğunu belirtmiştir.

Z.H. / Macaristan (başvuru no. 28973/11)

8 Kasım 2011

Sağır ve dilsiz, işaret dili kullanamayan, okuma yazması olmadığı gibi öğrenme güçlüğü de olan başvuran özellikle cezaevindeki tutukluluğunun neredeyse 3 ayı boyunca insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal** edildiğine karar vermiştir. Makamların başvuranın durumunun üzerine gitmesine dair takdire şayan ancak gecikmiş çabalarına rağmen, Mahkeme makul bir süre içerisinde zaruri tedbirler alınmadan başvuranın hapsedilmesinin, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele anlamına gelen bir durumla neticelenmiş olduğunu tespit etmiştir. Özellikle, başvuranın engellerinden ve durumunun ve cezaevi düzeninin idrak edememesinden doğan kaçınılmaz zayıflık ve yalnızlık duygusu göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme özellikle kendisinin etkin bir şekilde iletişim kurabildiği tek kişiden (annesi) ayrılması neticesinde kaygı duymuş ve aşağılanmış olduğunu hissedebileceğini gözlemlemiştir. Ayrıca, başvuranın diğer hükümlüler tarafından cinsel tacize uğramış olduğu iddiaları delillerce desteklenmemiş olmasına rağmen, Mahkeme bu tür olaylar gerçekleştiğinde bunu gardiyanın dikkatine sunmanın korku ve tacize maruz kalma duygusuna yol açabileceği için bu durumdaki bir kişinin önemli zorluklarla karşılaşabileceğini bildirmiştir.

G. / Fransa (no. 27244/09)

23 Şubat 2012

Kronik şizofrenik psikiyatrik bozukluğu bulunan başvuran tutuklanmış, akabinde 10 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvuranın sonuç olarak Ağır Ceza Temyiz Mahkemesince cezai ehliyetinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Başvuranın ruhsal bozukluğunun psikiyatrik bir hastanede uygun bir tıbbi tedavi gerektirdiği halde başvuran özellikle 2005 ve 2009 yılları arasında uygun tedavi alamadığını iddia etmiştir. Başvuran, ayrıca cezaevine her dönüşünde durumunun insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil eden bir şekilde geliştiğini iddia etmiştir.

Mahkeme Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele) ihlal edildiğine karar vermiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Avrupa Cezaevi Kuralları üzerine Rec (2006)2 sayılı tavsiye kararına atıfla, başvuranın dört yıldan uzun süren tutukluluk halinin,

hastalığı için gerekli tıbbi tedaviyi görmesini zorlaştırdığını ve kendisini tutulmada kaçınılmaz olanın ötesinde acı ve güçlüklerle maruz bıraktığını kaydetmiştir. Mahkeme, ayrıca başvurana – cezaevinde ve psikiyatrik kurumda- değişimli olarak tedavi yapılmasının ve başvuranın cezaevinde tutuklu bulunmasının açık bir şekilde durumunun stabil hale gelmesine engel olduğunu, Sözleşme'nin 3. maddesi bakımından tutuklu bulunmasının sağlık açısından uygun olmadığını gösterdiğini gözlemlemiştir. Mahkeme, ayrıca başvuranın birçok kez bulunmuş olduğu cezaevinin psikiyatrik servisinde tutukluluğunun fiziksel koşulları yerel merciler tarafından onur kırıcı ve başvuranın yalnızca sıkıntı korku ve endişe duygularını daha kötü hale getirebilecek olarak tanımlanmış olduğunu bildirmiştir.

M.S. / Birleşik Krallık (no. 24527/08)

3 Mayıs 2012

Ruhsal hastalığı olan başvuran, zihinsel hastalığının akut dönemindeyken, kendisinin ciddi olarak zihinsel rahatsızlık çektiği herkesçe bilinmekteyken, polis tarafından gözetim altında tutulması ve acil bir şekilde gereken hastane tedavisi hakkında şikayetçi olmuştur.

Mahkeme, özellikle polislerin bir kısmı kasten ihmalkarlık sergilemedikleri halde, başvuranın uygun psikiyatrik tedavi olmadan uzatılan tutukluluğunun insanlık onurunu aşağıladığını tespit ederek Sözleşme'nin 3. maddesinin (aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

L.B. / Belçika (no. 22831/08)

2 Ekim 2012

Dava, akıl sorunları yaşayan bir kişinin 2004 ve 2011 yılları arasında, yetkililerin başvuranın patolojisine göre uyarlanmış bir yapıya yerleştirilmesi gereksinimi hakkında ısrar etmelerine rağmen, iki cezaevinin psikiyatrik koşullarında neredeyse sürekli tutuklu bulundurulmasıyla ilgilidir. Başvuran, esasen tutulduğu tesisin akıl sorunları yaşayan kişilerin durumuna uygun olmadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, tüm tıbbi, psikiyatrik ve sosyal görevlilerin ve yetkili mercilerin görüşünün, başvuranın koşuluna ve readaptasyonuna uygun olmadığı ve tutukluluk koşullarının kendi amaçlarıyla tutarlı olmadığı yönünde olmasına rağmen başvuranın 7 yıl boyunca cezaevinde tutulması sebebiyle Sözleşme'nin 5 § 1. maddesinin (kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Yetkililer başvuranın durumuna ve adaptasyonuna daha iyi ayarlanmış bir tesis ararlarken, psikiyatri koşullarında bulunmasının geçici olması gerektiğini vurgulamıştır. Gerçekte yetkililer 2005 yılı gibi erken bir tarihte yatış önermişlerdir.

Mahkeme, ayrıca tutukluluk yerinin uygunsuz olduğuna karar vermiştir ve özellikle başvuranın tedavisel yardımının cezaevinde çok sınırlı olduğunu bildirmiştir.

Claes / Belçika

10 Ocak 2013

Bu dava 15 yıldan fazla, sıradan bir cezaevinin psikiyatri koğuşunda cezai sorumlu bulunmamış akıl hastası olan bir cinsel suçlunun, sağlık yardımı yapılmadan, hapsedilmesiyle ilgilidir.

Mahkeme, ulusal makamların başvurana yeterli yardım sağlamadığından başvuranın aşağılayıcı muameleye maruz kalmış olması nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle psikiyatri koğuşunda uygun tıbbi tedavi yapılmadan ve belirli bir süre üzerinde değişime yönelik herhangi bir gerçekçi bir beklenti olmadan başvuranın devam eden tutukluluğunun, özellikle de, tutukluluğun getirdiği kaçınılmaz güçlük seviyesini aşan ve acıya yol açan şiddetli bir zorluk teşkil ettiğini gözlemlemiştir. Başvuranın kendi davranışlarının yaratmış olabileceği engeller her ne olursa olsun, psikiyatrik hastanelerde tutulan hastalarda ve hatta daha çok cezaevlerinde tutulan kişilerde yaygın olarak görülen aşağı nitelikte olma ve güçsüzlük özellikleri bakımından Devleti başvurana karşı yükümlülüklerinden muaf edecek nitelikte değillerdir.

Mahkeme, ayrıca bu kararda başvuranın durumunun aslında yapısal bir problemden kaynaklandığını vurgulamıştır: bir yandan, cezaevi psikiyatri koğuşlarında tutulmuş kişilere sağlanmış olan destek yeterli değildi, öte yandan psikiyatri hastanelerindeki yer yetersizliği veya ilgili mevzuatın akıl sağlığı mercilerine bu kişilerin harici tesislere yerleştirilmesine karar vermesine olanak vermemesi nedeniyle bu kişilerin cezaevi dışındaki tesislere yerleştirilmesinin sıklıkla mümkün olmadığı görülmekteydi.

Ayrıca, bkz. **Lankester / Belçika**, 9 Ocak 2014 tarihli karar

Ticu / Romanya

1 Ekim 2013

Çocukluk döneminde zihinsel ve fiziksel gelişiminde önemli bir geriliğe neden olan bir hastalığa yakalanan başvuran, mağdurun hayatını kaybetmesine yol açacak nitelikte silahlı soyguna katılması nedeniyle yirmi yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Başvuran bilhassa,

cezasını çektiği çeşitli cezaevlerindeki kötü tutukluluk koşullarından özellikle de hapishanedeki aşırı kalabalıktan ve tıbbi tedavi koşullarındaki kusurlardan şikâyet etmiştir.

Mahkeme, davaya ilişkin olay ve olgular bütünü içinde göz önünde bulundurulduğunda ve bilhassa başvuranın tutuklu bulunduğu koşullar dikkate alındığında, Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme, başvuranın kaldığı ve kalmaya devam ettiği kurumlardaki yaşam koşullarının kaygı verici olduğu sonucuna vararak, özgürlüğünden yoksun bırakılan her birey için elverişsiz olan bu tür koşulların, zihinsel sorunları olması ve uygun tıbbi takip gerekliliği nedeniyle başvuran gibi bir kimse için de fazla olduğu kanaatine varmıştır. Mahkeme aynı zamanda, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere tavsiye kararlarında, örneğin, Cezaevinde Tıbbi Bakımın Ahlaki ve Kurumsal Yönleri İle İlgili [R\(98\) 7 No.lu Tavsiye Kararı](#) ile Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında [Rec\(2006\)2 sayılı Tavsiye Kararında](#), ciddi zihinsel sıkıntıları olan tutukluların donanımlı ve gereğine uygun yetişmiş bir kadro bulunan bir hastaneye yerleştirilip bakılmasının tavsiye edildiğini kaydetmektedir.

Bamouhammad/Belçika

17 Kasım 2015²

Başvuran, Ganser sendromundan (“cezaevi psikozu”) muzdarip olan başvuran, cezaevinde insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele gördüğünü ve ruh sağlığının bu durumdan olumsuz etkilendiğini iddia etmiştir. Başvuran ayrıca, etkili başvuru yollarının bulunmadığından şikayetçi olmuştur.

Mahkeme, mevcut davada, Sözleşme'nin 3. maddesinin anlamı dâhilinde, söz konusu muamelenin aşağılayıcı olarak nitelendirilmesi için ulaşması gereken ciddiyet düzeyini aşmış olduğunu değerlendirerek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın psikolojik denetime tabi tutulması gerektiğinin tüm tıbbi raporlarda vurgulandığını kaydetmiştir. Ancak, başvuranın sürekli nakil olması sonucu bu denetim gerçekleştirilememiştir. Uzmanlar, başvuranın güçsüz olan ruh sağlığının tutukluluk süresi boyunca daha da kötüye gittiğini değerlendirmişlerdir. Mahkeme, cezaevi yetkililerinin, başvuranın dayanıksız durumunu yeterince dikkate almadıkları veya başvuranın durumuna insani açıdan bakmadıkları sonucuna varmıştır.

² Bu karar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 44 § 2 maddesinde (nihai kararlar) öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

Mahkeme ayrıca, başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki şikâyetlerini dile getirebileceği etkili bir hukuk yolunun bulunmadığını gerekçesiyle, Sözleşme'nin **3. maddesi ile bağlantılı olarak 13. maddesinin de** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

İntihar eğilimi olan hükümlüler

Kudla / Polonya

26 Ekim 2000 (Büyük Daire)

Kronik depresyon sorunu yaşayan ve tutuklu bulunduğu sürede iki defa intihar girişiminde bulunan başvuran bilhassa tutukluluk sürecinde uygun psikiyatrik tedavi görmediğini iddia etmiştir.

Mahkeme, başvuranın geçmişteki intihar teşebbüslerinin, yetkililerin belli herhangi bir eksikliğinden kaynaklanmayacağı kanaatine varmıştır. Başvuran ayrıca, uzman doktorlarca muayene edilmiş ve sık sık psikiyatrik yardım almıştır. Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edilmediği sonucuna varmakla birlikte, söz konusu hükmün Devlet'i bütün tutukluların/hükümlülerin kaçınılmaz olan düzeyin ötesinde sıkıntı ve güçlüğü maruz bırakmayacak ve gerekli tıbbi desteğin sağlanmasını sağlayarak sağlık ve iyilik hallerinin muhafazasını, bilhassa gereken tıbbi tedavilerin uygulanmasını sağlayacak koşullarda tutuklu bulundurmakla yükümlü kıldığının altını çizmiştir.

Keenan / Birleşik Krallık

3 Nisan 2001

Başvuran özellikle - paranoya, saldırganlık, şiddet ve kasti olarak kendine zarar verme semptomları içeren bir hastalık geçmişi olan - ve birkaç yıldır aralıklı olarak antipsikotik ilaç tedavisi alan oğlunun cezaevi yetkilileri tarafından yaşamının korunmamasından dolayı cezaevinde intihar ederek öldüğünü ve maruz bırakılmış olduğu tutukluluk şartları sebebiyle insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleden zarar görmüş olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, yetkililerin makul bir şekilde alınması gereken herhangi bir adımı ihmal etmiş olduğuna dair belirgin bir durum olmadığından Sözleşme'nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle şizofren hastalarının intihar etme riski iyi bilinen ve yüksek olan bir durumdan muzdarip olduklarını bildirmiştir. Ancak, başvuranın oğlunun akıl hastası olduğu ortak bir görüşken, bir psikiyatri doktoru tarafından verilmiş

resmi bir şizofreni teşhisi Mahkeme'ye ibraz edilmemiştir. Dolayısıyla, her ne kadar durumunun değişkenliği başvuranın dikkatli bir şekilde izlenmesini gerektirmekteyse de, tutukluluk süresi boyunca yakın risk içerisinde bulunduğu sonucuna varılması mümkün değildi. Genel olarak, cezaevi yetkilileri başvuranın oğlunun davranışına makul biçimde karşılık vermişlerdir, intihar eğilimi sergilediği zaman hastaneye yerleştirerek gözetim altına almışlardır.

Mahkeme, ayrıca Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle başvuranın oğlunun durumuna etkili bir izleme yapılmadığını, başvuran değerlendirilirken gerekli psikiyatri bilginin verilmediğini ve intihar etme riski olduğu bilinen zihinsel rahatsızlığı olan birine verilen tıbbi bakımda ciddi kusurlar bulunduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, bu koşullar altında başvurana fiziksel ve ruhsal direncini kırabilecek ciddi bir disiplin cezası verilmesinin gecikmiş olması, ruhsal hastalığı bulunan kişilere yönelik muamele standardına uygun olmamıştır.

Gennadiy Naumenko / Ukrayna

10 Şubat 2004

Başvuran 1996 yılında ölüm cezasına mahkûm edilmiştir. 2000 yılının Haziran ayında, hali hazırda infaz ettiği müebbet hapsinin biri hafifletilmiştir. Başvuran, özellikle 1996 yılından 2001 yılına kadar cezaevinde bulunduğu süre boyunca bilhassa yanlış bir şekilde ilaç almaya zorlanmış ve insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz kalmış olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Her ne şekilde uygun olmasa da, eğer iyileştirici tedavinin gerekliliği ikna edici bir şekilde belirtilmişse, prensip olarak Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olarak kabul edilemez. Tanıkların delillerinden, tıbbi dosyadan ve başvuranın kendi ifadelerinden, başvuranın ciddi ruhsal bozukluklardan muzdarip olduğu açıktır ve ikiz kez kendini öldürme girişiminde bulunmuştur. Başvuranın semptomlarını rahatlatmak için ilaç tedavisi uygulanmıştır. Bu bağlamda, Mahkeme başvuranın sağlık dosyasında yalnızca genel ifadelerin bulunmasının, başvuranın tedaviye onay verip vermediğini belirlemeyi imkânsız hale getirmesinin oldukça üzücü olduğu kanaatindedir. Ancak, Mahkeme başvuranın ilaç tedavisi almasını sağlayan yetkililerin yanlış bir şekilde hareket ettiklerini göstermeye dair başvuranın yeteri kadar detaylı ve inandırıcı bir delil ortaya koymadığını tespit etmiştir. Somut davada, Mahkeme kendi önünde, Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal etmiş şekilde

başvuranın ilaç almaya zorlanmış olduğuna dair makul şüphenin ötesini tespit etmek için yeteri kadar delile sahip olmamıştır.

Rivière / Fransa

11 Temmuz 2006

Başvuran psikiyatrik problemlerine rağmen devam eden tutukluluğu hakkında şikayetçi olmuştur – intihar eğilimleri içeren psikiyatrik bozukluğu olduğuna dair teşhis konulmuştur ve uzmanlar başta kendini boğmaya yönelik güç kullanımı olmak üzere, cezaevi dışında tedavi gerektiren, belirli davranışlarından kaygı duymaktaydılar.

Mahkeme, başvuranın uygun tıbbi denetim olmadan devam eden tutukluluğunun Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele oluşturmuş olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, özellikle ciddi ruhsal bozuklukları ve intihar eğilimleri bulunan tutuklu/hükümlüler için işledikleri suçun derecesi ne olursa olsun, durumlarına uygun özel tedbirler gerektiğini gözlemlemiştir.

Renolde / Fransa

10 Ekim 2009

Bu dava kendine zarar vermeyle neticelenebilir akut psikotik bozukluktan muzdarip olan başvuranın kardeşinin 45 günlüğüne disiplin hücresine yerleştirilmesi ve intiharı ile ilgilidir. Başvuran Fransız mercilerin kardeşinin yaşamını korumaya dair gerekli tedbirleri almamış olduğunu ve 45 günlüğüne ceza hücresine yerleştirilmesinin kardeşinin zihinsel hassaslığı bakımından aşırı olduğunu iddia etmiştir.

İlk intihar teşebbüsüne ve kendisine ruhsal hastalık tanısı konmasına karşın ilgilinin bir psikiyatri kurumuna yatırılıp yatırılmaması üzerine bir görüşme olmamıştır. Ayrıca, günlük ilaç kullanımının denetiminin olmamasının ölümünde bir payı olmuştur. Davanın koşullarında, Mahkeme yetkililerin başvuranın kardeşinin yaşamının korunmasına dair pozitif yükümlülüklerle uyum sağlamamış olduklarından, Sözleşme'nin 2. maddesinde ihlal edilmiş olduğu görüşündedir. Mahkeme, ayrıca başvuranın kardeşinin, fiziksel ve ruhen direncini kırmaya eğilimli, maruz kalmış olduğu ağır disiplin cezasından dolayı Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna karar vermiştir. O zamanda başvuranın kardeşi acı ve stresten muzdarip olmuştu. Aslında, ölümünden sekiz gün önce durumu avukatını endişelendirmişti ve sorgu hakiminden ceza hücresinde tutukluluğunun uygunluğuna dair bir psikiyatrik değerlendirme yapmasını istemiştir. Başvuranın kardeşinin maruz bırakılmış

olduğu ceza, bu nedenle, akıl hastası bir kişiye dair gerek duyulan tedavi standartlarına uygun değildir ve işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele oluşturmuştur.

Güveç / Türkiye

20 Ocak 2009

İlgili zamanda 15 yaşında olan başvuran yetişkin mahkemesi önünde yargılanmıştır ve neticede yasal olmayan bir örgüte üye olmaktan suçlu bulunmuştur. Kendisi dört buçuk yıldan daha fazla psikolojik problemlerine dair tıbbi yardım alamamış olduğu ve tekrarlayan intihar girişimlerinde bulunduğu yetişkin cezaevinde tutuklu bulunmuştur.

Mahkeme Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir: söz konusu yaşı, yetişkinlerle tutukluluğunun süresi, mercilerin yeterli tıbbi yardım sağlayamaması ya da tekrarlayan intihar girişimlerini önlemeye dair adımlar atmaması, başvuran insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye maruz kalmıştır.

Coselav / Türkiye

9 Ekim 2012

Bu dava bir yetişkin cezaevinde 16 yaşında bir gencin intiharıyla ilgilidir. Ailesi oğullarının intiharıyla ilgili Türk yetkililerinin sorumlu olduğunu ve ölümüyle ilgili yürütülen soruşturmanın yetersiz olduğuna iddia etmişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) esas ve usul bakımından bentleri kapsamında ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, bir taraftan Türk yetkililerinin yalnızca başvuranların kardeşinin ciddi psikolojik problemlerine ilgisiz kalmalarından başka, hatta bir önceki intihar girişiminde kendisini disiplin hücresiyle tehdit etmiş olmaları, herhangi bir tıbbi ve uzman yardımı olmadan kendisini yetişkinlere yönelik cezaevinde tutuklu bulundurarak ruhsal durumunun kötüleşmesinden sorumlu olduklarını, böylece de intihar etmesine yol açtıklarını tespit etmiştir. Diğer taraftan, Türk yetkilileri başvuranların kardeşlerinin ölümünün nasıl olduğuna ve kimin sorumlu olduğuna dair etkin bir soruşturma yürütmemişlerdir.

Jasinska / Polonya

1 Haziran 2010

Dava, başvuranın torununun cezayı ağırlaştırıcı sebeplerle hırsızlığa ilişkin hapis cezası çekerken intiharı ile ilgilidir. Başvuran özellikle cezaevi yetkililerinin bir kısmının ihmali neticesinde torununun ilaç çalabilmiş ve kendini öldürmüştür.

Mahkeme, Polonya makamlarının başvuranın torununun yaşamını korumaya dair yükümlülüklerine uymamaları sebebiyle, Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme özellikle sağlık durumunun kötüleşmesiyle ilgili cezaevi yetkililerinin bilgilendirilmiş olduğunu ve sadece tıbbi reçetesini yenilemek yerine meşru bir şekilde intihar etme riski olduğunu düşünmüş olmaları gerektiği görüşündedir. Mahkeme, mevcut davada, ilk kez mahkûm edilen, akli açıdan hassasiyeti bulunan ve sağlık durumu kötüye giden bir kişinin, aldığı ilaçları kontrol etmekle sorumlu sağlık personelinin bilgisi dışında ölümcül dozda ilaçlara erişebilmesi ve daha sonra intihar etmesine imkân veren sistemde bariz bir eksiklik olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, ayrıca makamların mesuliyetinin yalnızca ilaç yazmakla sınırlı olmadığını, özellikle zihinsel rahatsız hükümlüler için bu ilaçların düzenli olarak kullanılmasını da sağlamak olduğunu belirtmiştir.

De Donder ve Clippel / Belçika

6 Aralık 2011

Başvuranlar, bir hapishanenin genel bölümüne yerleştirildiğinde intihar eden ve psikiyatrik olarak takip edilen gencin anne-babasıdır. Başvuranlar bilhassa oğullarının tutuklanmasından ve tek başına tutulmasından şikâyet etmişlerdir. Ayrıca, başvuranlara göre, söz konusu koşullarda, ilgili şahıs kontrolünü kaybettiğinin ve hayatına kastettiğinin öngörülebilirdi.

Mahkeme, Belçika Devleti'nin başvuranın – durumuna uygun destek ve terapi aldığı uzman kliniklere erişimi olan – oğluna yardım etme yönündeki çabalarının ve cezaevi yetkilileri ile tıbbi personelin her gün düzenli olarak karşılaştıkları zorlukların farkında olmakla birlikte, Sözleşme'nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) esas bakımından ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, başvuranın torununun Sosyal Koruma Yasası kapsamında tutuklanmış olduğunu, bu yasa kapsamındaki kişilere durumlarının gerektirdiği psikolojik ve tıbbi desteğin verilebilmesi amacıyla bu kişilerin sıradan bir tutukluluğun kurallarına değil cezaevine zorunlu giriş kurallarına tabi olduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca, savcı yardımcısının başvuranın oğlunun cezaevine geri dönmesini emreden kararda, başvuranın oğlunun psikiyatrik koğuşa kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Buna göre, başvuranın oğlu hiçbir şekilde bir cezaevinin sıradan bölümünde tutulmamıştır. Mahkeme, ayrıca somut davada yürütülen soruşturmanın etkin bir soruşturmanın gerekliliklerini karşılamadığını belirten herhangi bir delil bulmamıştır ve bu nedenle Sözleşme'nin 2. maddesinin usulden ihlalinin bulunmadığını değerlendirmektedir.

Ketreb / Fransa

19 Temmuz 2012

Dava cezaevinde bulunan bir uyuşturucu bağımlısının kendini asarak intihar etmesi ile ilgilidir. Başvuranlar – kız kardeşleri - Fransız mercilerin kardeşlerini cezaevinin disiplin hücrelerine yerleştirmekle, kardeşlerinin yaşamını korumaya dair uygun bir adım atmış olmadıklarını iddia etmişlerdir. Ayrıca, kardeşleri gibi ruhsal durumda bulunan bir kişiye disiplin tedbiri uygulamanın uygun olmadığına dair şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, Fransız makamların başvuranların kardeşinin yaşama hakkını korumaya dair pozitif yükümlülüklerini gerçekleştiremediklerinden Sözleşme'nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme özellikle başvuranların kardeşinin durumunu hem cezaevi yetkililerine hem de sağlık çalışanlarına net olduğu halde kendisini bir disiplin hücrelerine yerleştirerek yalnızca sorunları daha kötü hale getirmiş olduklarını gözlemlemiştir. Bu durum yetkilileri, birkaç ay önce ceza hücrelerinde kaldığı esnada fark edilmiş olduğu üzere, intihara eğilimli bir ruhsal durumun söz konusu olduğunu öngörmeye ve psikiyatri bölümünü bu konuda uyarıya sevk etmiş olmalıydı. Yetkililer, söz konusu başvuranların kardeşinin intihar etmek için kullandığı kemeri bulmalarını sağlayabilecek uygun denetim ya da düzenli aramaların yapılması gibi herhangi bir özel tedbir almamışlardır. Mahkeme ayrıca başvuranların kardeşlerinin 2 haftalığına bir disiplin hücrelerine yerleştirilmesinin ruhsal rahatsız birine ilişkin gerekli tedavi aşamasıyla bağdaşmadığından Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir.